

L'ÓS AL PIRINEU: un altre futur és possible

Enric Faura

DIRECTOR DE VÉRTEX

El novembre de 2004 un caçador va abatre Cannelle, la que es considerava la darrera óssa autòctona del Pirineu i ara per ara només resten dos mascles pirinencs, pel que genèticament és una raça a extingir. Aquella mort va forçar la decisió del Ministeri de Medi Ambient francès d'alliberar nous exemplars, en un intent de consolidar la recuperació de l'espècie i portar sang nova a uns exemplars perillosament endogàmics. Els objectius són arribar el 2008 a la trentena d'exemplars, que segons els experts és una xifra suficient per garantir la viabilitat de l'espècie.

Mentre que el projecte de reintroducció de l'ós bru pirinenc ha tingut el suport decidit del govern francès i català, les poblacions locals tradicionalment s'hi ha oposat, al·legant els greus perjudicis que l'ós causa en la ramaderia. Malgrat que són animals majoritàriament herbívors de tant en tant causen baixes en els ramats i el ramaders s'hi oposen aferrissadament. A banda de raons atàviques que caldria cercar en l'imaginari més primigeni els ramaders diuen que no poden deixar els ramats pasturant lliurement per les muntanyes, com venien fent. Ara cal mesures de vigilància i protecció, i els danys causats pels atacs dels óssos no es veuen compensats per les indemnitzacions que reben.

A la Vall d'Aran el Síndic Major, Carlos Barrera, ha estat i és un dels principals abanderats de la lluita contra els óssos, ja que la resta d'administracions públiques (francesa, catalana, aragonesa i andorrana) hi son a favor. El Síndic no es cansa de denunciar els estralls que causen els óssos en els ramats i el perill per les persones. Tanmateix les xifres no semblen donar-li la raó. El 2005 es van registrar 25 atacs d'ós a ramats a l'Aran, amb 24 animals morts, al que cal afegir-hi 341 caps desapareguts per diverses causes que s'imputen als plantígrads. A la resta de Pirineu Català el departament de Medi Ambient calcula el 2004 29 animals morts per l'ós i 253 desapareguts, per una cabanya superior als 20.000 xais. A França el 2005 es calculen 130 baixes per un cabanya superior als 570.000 xais. Com es pot veure, les xifres són marginals i sembla del tot

Aquesta primavera de 2006 s'han d'alliberar al Pirineu francès cinc nous óssos en diferents valls, en zones properes a la vall d'Aran i Pallars. Aquests nous alliberaments són la continuació d'un projecte iniciat el 1996, quan en el marc del programa *Life Gran Fauna Pirinenca Amençada* es van alliberar tres exemplars

(Pyros, Giva i Melba) que han tingut descendència. Aquell projecte volia revifar una població autòctona reduïda només a 5 exemplars. L'experiència va ser positiva biològicament, ja que es calcula que en l'actualitat hi ha entre 14 i 18 exemplars distribuïts en tres nuclis al llarg de la serralada.

Mai no s'ha descrit un sol atac a éssers humans i no sembla que la presència d'óssos pugui fer minvar el turisme.

evident que les amenaces als ramats pirinencs no vindran per la banda dels óssos. Respecte al possible perill per les persones mai no s'ha descrit un sol atac a éssers humans, ni la més mínima amenaça, i no sembla que la presència d'óssos pugui fer minvar el turisme al Pirineu. L'ós és un animal poruc, discretíssim, que evita tant com pot els humans, difícilíssim de veure, ni pels més experts i no representa cap amenaça pels humans. La demagògia i irresponsabilitat de polítics com el Síndic Major arané ha fet molt més mal en el procés de reintroducció que els danys causats pels úrsids.

A les valls pirinenques, franceses, aragoneses i catalanes, la contesta-

ció per la població local també és important. Nombrosos ramaders s'hi oposen, a cops de manera violenta i tot, i sovint reben suport per part dels ajuntaments. S'han arribat a crear diverses associacions disposades a lluitar contra la reintroducció ursina, s'han fet manifestacions i els dos primers alliberaments s'han hagut de fer d'amagatotis, per evitar els opositors. S'han descobert paranyes enverinats i la pressió popular ha aconseguit aturar l'alliberament dels tres óssos restant fins un pronunciament del Consell d'Estat francès.

El retorn de l'ós bru al Pirineu i l'èxit en la consolidació de l'espècie ha d'anar acompanyat d'un procés de concertació amb la població local. Les queixes dels ramaders s'han d'entendre en el marc de la dificultat per tirar endavant les seves explotacions. Les dificultats de comercialització, els controls administratius, els preus fixats pels grans intermediaris, fan perillar la viabilitat de molts negocis. I en aquest context l'ós es percep com una amenaça més. Una amenaça que recau injustament sobre

els ramaders, els veritables perjudicats. A muntanya el procés de reintroducció de l'ós es veu com un projecte de despatx, fet d'esquena al territori, sense diàleg i amb imposicions.

Cal molta pedagogia i molt diàleg, pagament automàtic i generós de les indemnitzacions pels danys causats, ajudes en la contractació de

El camí cap a la reintroducció de l'ós és un nou pas en la reconciliació dels humans amb la natura.

pastors i implicar a les poblacions locals per obtenir l'èxit en el retorn dels óssos. Els ramaders s'equivocarien molt en voler veure només en l'ós l'únic responsable dels mals dels seus negocis i les administracions també s'equivocarien en imposar un procés de reintroducció sense concertació.

Cal invertir el procés que fa percebre el retorn de l'ós com una calamitat i fer veure que pot ser una nova oportunitat de futur.

L'experiència de la serralada Cantabrica (amb una població de 100-130 exemplars), amb una població ursina més extensa i consolidada i una convivència amb els ramaders més pacífica posa de manifest que és possible el retorn dels óssos i el manteniment de les explotacions ramaderes.

En el fons el debat sembla una mica esbiaixat i equivoc. El debat de fons és el futur de les poblacions de muntanya i els possibles sistemes de desenvolupament econòmic. Els sistemes de vida tradicionals, l'agricultura i ramaderia arcaica, el pastoralisme de tota la vida tenen un futur molt incert, i les poblacions locals no perceben ajudes, sinó imposicions. L'ós és una simple excusa, però el veritable debat és el model de futur. També el debat sobre el retorn de l'ós serveix novament per posar de manifest la contradicció intrínseca, la paradoxa, entre la voluntat i possibilitat de reintroducció d'espècies extingides o amenaçades i l'actual sistema econòmic, del tot insostenible.

Un altre tema és el relatiu als caçadors, un dels col·lectius també més fermament oposat al retorn de l'ós. Els motius són diferents i no s'exposen obertament, però en el fons el retorn de l'ós suposa un major control sobre el territori i les seves activitats, i això no agrada. Hi ha molts grups de caçadors que sempre han fet a la muntanya el que han volgut, i el grau de furtivisme és elevat, i no volen més guardes ni controls.

El camí cap a la reintroducció de l'ós és un nou pas en la reconciliació dels humans amb la natura i els grans depredadors. Per fer efectiva aquesta reconciliació cal avançar en la batalla de l'opinió pública per fer que els grans depredadors siguin acceptats, però sobretot cal una voluntat política real i conseqüent. Si la reintroducció de l'ós bru al Pirineu té èxit servirà per demostrar que és possible un altre model de desenvolupament a muntanya, allunyat de les estacions d'esquí i l'especulació immobiliària, però sobretot servirà per fer créixer la consciència social cap a nous models de desenvolupament econòmics menys agressius, respectuosos amb la natura i el medi ambient.